בסוד שיח

כל כך פשוט וכל כך קשה

חברי הנהלת הסוכנות היהודית, אליעזר שפר, בכובעו כיו"ר המועצה העולמית לחינוך תורני, משקיע מאמצים ניכרים לייסר את הקול המאוחד של המנהיגות האורתודוקסית העולמית בנושאים משותפים ומוסכמים.

שפר מבקש לגבש מצע על רקע הציונות הדתית והיהדות הדתית בעיקר לגבי שלושה נושאים: צביר נה היהודי של מדינת־ישראל; העתיד היהודי של הקהילות היהודיות בתפוצות; יהדות בריה"מ לשע בר, כאן ושם.

בעצרת העולמית הראשונה של המנהיגות האורתודוקסית העולמית שהתקיימה בחודש כסלו תשס"א (נובמבר 2000) השתתפה גם חברת כנסת ביר תר מהקהילות היהודיות בחו"ל ונציגות של הציבור הדתי־לאומי והזרם הדתי במדינת־ישראל. למיטב זכרוני, לא נתתם שום מסמך מוסכם בעצרת הזאת, אולם הללו והתלהיכים הפתולוגים הסימיים להידברות בין כל מרכיבי היהדות האורתודוקסית.

לקראת העצרת העולמית השנייה של המנהיגות האורתודוקסית שתתקיים בחודש סבת תשס"ב, תחתר שפר לעצב נייר עמדה, שיהווה את התשתית לקול המאוחד.

בשפה "רצים" שלושה מסמכים, שניים מהם מבית מדרשה של הציונות הדתית השלישי של ר"ד אר נון "עדה כבודי", הרב שמואל יעקובוביץ נבו של הרב ר"ד עמנואל יעקובוביץ ז"ל, רבה הראשי של בריסבנה לשעבר. הרב יעקובוביץ מביא במסמך שה כין את עמדת הציבור הדתי, והשנוה היא שהמסמך הזה היה לגבי עיניו של הגר"ש אלישיב שליט"א.

את המסמך הראשון, הדתי־ציוני, ניסח צוות הבו רבה הראשי של רמת־גן, הגר"י אריאל שליט"א, פרופ' רניאל שפרבר ופרופ' שלמה אפשטיין מאוני ברסיטת "בר־אילן". המסמך הזה אמור להיות הבסיס עקרונות של הציונות הדתית העולמית ומשתדל לייצג מגוון רחב בציבור הדתי־לאומי. המסמך השני הוא נאומו של נשיא אוניברסיטת "בר־אילן", פרופ' משה קט, בפני ארגון "עדה" באר"ב ואשר פורסם ב"הצופה" תחת הכותרת "עשר רבריות לציר נות הדתית".

הדיוקן הוא ששפר ושותפיו לדרך אמנם מבקשים להקים את "הקול המאוחד", אך יותר מכך לבסס פר רום והידברות של הציונות הדתית עם היהדות הר־ דית. בעוד עשרות עמותות ואוגנים שונים עוסקים בהידברות בין הציבור הדתי והחרדי לבין החילונים, כאשר הבולטים ביניהם הם קבוצת "הסכנה לאר מית", "בני פרוס", מרכז רבין ועוד עשרות פרוזדו – דתי בכל הקשור להידברות בין הציבור הדתי־לאומי לבין הציבור החרדי, אין שום מסגרת להידברות של ממש. זאת, למרות הנושאים המשותפים לכלל הצי בור החרדי והדתי־ציוני.

התעלוקה היא שה"מודרן אורתודוקס" ובית המד רש של "נאמני תורה ועבודה" למשל, יעדיפו ומע דיפים הידברות עם החילונים על־פני הידברות אידיאולוגית עם הציבור החרדי.

גילי זיוון (קיבוץ עין צורים) הזהה באוזנרנה לנחל את מרכז יעקב הרצוג, עם פרישתה של גב סובה אילן. ב"עמודים", במאון הקיבוץ הדתי, של חודש תמוז, מתראיינת זיוון ופורשת את תוכניותיה. הנה אחת מהן: "יתוכנית אחת ומאגנרת... לא קלה אבל מרתקת: "יהדות פנים רבות לה"... חשבנו שה־ גיע הזמן שנשב ונלמוד יחד עם התנועות הלא אור תודוקסיות: הקונסרבטיבית והרפורמית. החלטנו לפתוח תוכנית שתעסוק גם בצד ההיסטורי – איך המאה ה־19 כלכך רלוונטית עד היום בשאלות של זהות יהודית בשאלות של דת ומדינה. נעסוק בשבר הדתי הגדול שהושיע עם ההשכלה ויצירת הזרמים, נעסוק בשאלות אקטואליות ודתיות שונות. אנו מד מיגים לתוכנית זו לכאן, לשיח משותף, נציגים של התנועות השונות, מבלי להתנצח אלא מתוך רצון להבין מוב יותר את הזולת ומכאן את עצמנו."

שתי התנועות, הרפורמים והקונסרבטיבים, כשלו כאן והם מוכרים גם בקרב הציבור החילוני כשליים, ובמיוחד קהה עם ההזדהה לנעדר הרפורמי שלא להי גיע לישראל בחופשת הקיץ בשל המצב הבטחוני. ובכל זאת מרכז יעקב הרצוג היוקירתי, מתכוון להשי קיע לא מעט אנרגיות בשיח עם התנועות הללו ושום מאמץ מאותנו לא ייעשה ואינו שלה על הדעת, כדי להידבר קודם כל עם היוקרות הדתית שיתר לה עמוק במדינת־ישראל והאובלוסיותה.

באחר מניירות העמדה כותב שפר: "בעוד שהאר גונים של הרפורמים והקונסרבטיבים הקימו מרכזים עולמיים ומקימים מרכז עולמי בירושלים להפצת הדעות שלהם, כדי לחזק השפעתם בכל רחבי העולם היהודי וגם במדינת ישראל – הרי לאורתודוקסים אין עדיין פורום להילופי דעות וגיבוש עמדות אפר לו לגבי נושאים מוסכמים שאינם שנויים כלל במחר לוקת השקפתית."

אין ספק כלל כי בע"ה העצרת העולמית השנייה, במסת תשס"ב, תביא עמה תוזה בשאלת "הקול המאוחר", אבל יידאו יותר אישים מהיהדות הדתית בחו"ל מאשר מהשמות המוכרים כאן בישראל.

אחת הבעיות היא היעדר הקול המאוחד ביהדות הדתית עצמה. סיפורי הכשרות הם רק דוגמא קטנה למצב הקיים. מסיבות שונות ומורכבות, קשה לצר בור ה"ליטאי" עצמו לנבש מכנה משותף, בשאלות שגויות במהלוקת. ומה שסיכמת עם בעל השפעה בציבור החסירי לא תמיד יהיה מקובל על רב מרכי כי הציבור ה"ליטאי". מאמר אחר ב"יתד נאמן" או ב"המודיע" נגר הידברות עם "המזרחניקים", עלול להוסיף כל עסקן פוליטי בעל־שם להיראות בחברת חובשי "כיפות סרוגות".

בחו"ל האווירה ניגשה יותר ועצמאית יותר והיא רחוקה מייצרי הפוליטיקה, שעסקניה מחפשים את הכתרת האת ה"סקאנדל" כדי לשרוד.

מארגני העצרת העולמית של המנהיגות האורתר דוקסית, הכינו סרט יום למפגשים בחו"ל, באר"ב ובדרום־אפריקה, ונראה כי ככל שתמצא שם הבנה, היא יתתן אותותיה גם במערכת הישראלית.

מחירות אדם, דברים וחפצים

כשראשו כפוף לפנים

חד בשולם נישא לחופה מכיוליגני או פוטיכלגני. מה פרש לנך שחופתם מכל מרכיבי הטכלולוגיה יבואו להתפלל על קברו של צדיק שמיים לפרסת שרגש לא הבינתו ושמר לא אמר להם בעבר רבו, ואילו קברו של צדיק אחר יהיה כמעט שוכח לאורך ימי־שנה

בבית העלמין ישנן בשורות שכנים צדיקים קדושי־עליון, כיוסף מהלוריב ה־ של־שפרשה. בכל בבית העלמין ישנן בשורת שכנים הבכל בבר הפטורות הנפטרים לקברים אינה עדה־מה רחוך מרוחה אליהם לא הול הצדיק שבשער שנים לא מעיר כלל את קברו, רק בודדים – מרואים חדשים אליו והמתנים.

הבה הצדיקה המכונה "שרים־הטכסטר" ע"ה הסמוכה בפר הטכסטרה. במשך שנים רק מרי מעט, אלה שהכירה בחייה בשרשת, בא אליה להתפלל לרפיפי בקבר שישה דיומים. ויהי היום, בעקבות פיטור של הלוט, שפרשתי הלטה עליה, והלו לשקר את קברה של הצדיקה הזאת, פרים מרחוי שכנה, אלפים ורבים בכל שנה ושנה.

אין זה עניין של יחסי ציבור ואין זו תוצאה של הכמות אותו צדיק, כי מי שיר לה אל קברו יפעל למענו בכל המצטרך. ישנן הכמות של צדיקים קדושי־עליון, הצרבים גם מפרסמים, ובכל זאת ציבור גדול אינו מגיע. בחולה תופעה מעניינת שחורה בדיוק.

לא מעט חשבתי על הנושא הזה בעקבות יום ההילולא של הצדיק רבי אברהם מתתיהו פרידמן, הלא הוא האדמ"ר משפנשט זי"ע. בכ"א תמוז בא קהל־רב לחוף פלל ליד קבורו שבבתלה־יצחק, בבעתים. לפני ארבעיחמש שנים הציעו למקום ביום ההילולא בעיקר חסירי "חצות" רוזין ומספרם בפל בחדרה מהאלפים הרבים הנראים במקום בשנים האחרונות.

ואין ספק כלל שרואים שם ישועות ובאחרנה היתי עד לאחת מהן.

ערב יום ההילולא, שוחח הצדיק הירושלמי, המקובל רבי עקיבא רבינוביץ שליט"א, עם תלמידיו על מידת קדושתו וחסידותו של האדמ"ר משפנשט זי"ע.

"הוא זכה לאריכות ימים ובפער בגיל 86. הצדיק רבי אשר זליג מרגליות זצ"ל, זכה לשהות במחיצתו כראש השנה. הוא סיפר שהתפילה מוסף ערב הצדיק משפר נשם בשפך כשעתיים ומחצה כשראשו כפוף לפנים. המתפללים, אשר סיימו בי תיים את תפילתם ולא היו מסוגלים לעמוד על רגליהם בשפך כשעתיים ומחצה, המתינו עד שעיים "מלכויות" הוז תעקי בשופר כהל, ובינתיים, בעודו מתפלל סיי מו לומר את כל שפר תהלים.

"בשנתה שעבר הרשפר יצחק" מבריסק זי"ע, הגיעו כל בניו של הרה"ק, רבי מרדכי מנשה־שניבל זי"ע וכל בניו של הרה"ק מרדכי זי"ע. בחנוכה נשלו חלק רבנות חסידים. הגיע גם הצדיק רבי אברהם מתתיהו משפנשט זי"ע, ליד השלוחן ב"מרוח" ישב אביו, האדמ"ר הראשון משפנשט והבחין שכבו מתעטף להגיע אל התוך כדי לשוח לו מלישה, בכלל הבשרות הנרולה. קם האב ואמר: "שבו ודך בשי ביל בני בבורי הקרוש". ההרה"ק רבי אהרון מטשענוביל שמע זאת, ומיר קם לראות מי הוא הבן המוערב. כשראהו, נשק בו מבם ואמר: ארארא, כמי שמשער את הערב רים שנכונה".

"מנהגו היה ללמוד כל הבוקר עד חצות היום, לפני סדר השיעורים שלו. עד אז היתה הרבנית מכינה לו עם המשמשים בקודש את ארוחתו. מאכלים רבים ומשונ הים, שאותם סידרי על פגש וחכניסו לחדרו. היא בקשי שעם משהו מן המאכלים ומחמת אכל כדית אות כל האוכל הזה הכניסו לאחר מכן אל הישבים בבית המדרש הם זכו בשפרה ונהנה כיר המלך.

"אחר החסידים והבדך בכנות רבות אשר כבר הגיעו לפרקם, ולא עלה בידו למ צוא שידוכים עבורם. והוא בא להזכירן תפיר בפני הצדיק, הבדיק בדבים, אולם לא אמרייע מילותם הן נשמרו בדוקות. כ־ר בבכולו הל ה־יראייים" של אביו, האר מר הראשון משפנשט, וכשראה הבנתי את בעיה ובב של החסיד, ריחם עליו ואמר לה שמע נא בבמר ה־קדיש" האשרון שיאמר הרבי־קל אביו, מהר והיכנס מביתה אל הדרי והצדיק נהב להתפלל בשרד צדיי כמנהג הדרוק, ולאחר שיכנס הרבי לחדרו יבחין בך רישאל לרבנך – ואז אמור לו את מהעשר. כך עשה. בשעת הקדיש" מיהר הנבחי והבניסו לחדרו של הרבי. לאחר ה־קדיש" חזר האדמ"ר לחדרו ומצא שם את אחיו חסיד ושואל לרבנך. ערך אחיו יחסי בבכר האדמ"ר הבי, אחיו צדיק הדרור עשה אמנם משהו כדי שאשכל לחזק את בנותיו, שאל אחיו הרבי: אחיה אחיי שאני צדיק הדור – הידוע אתה בכלל מהי צדיק הדור, נבהל אחיו יחדי וחשב שמא קילקל משהו בדרכיו, אולם מיהר והשיבו "רבי, אף אם בניו שאין אתה צדיק הדור, אולם, בהדרכי מכיר אתה את צדיק הדור, אם כן קבל נא את הקישושלי שלי, ובשה מעם עם צדיק הדור".

בהנה הרבי מחשבתנו, נטל את ידו של אחיו יחדי מבני שכתב מעמים רבות בשעה שהיה מבדך הבניה אותה על לחת לפי הבינה השם יתברך יעזור לך שתזכל לחזק עוד השנה את כל בנותיך. וכך היה.

"האדמ"ר זי"ע מהג להתפלל מעמד את ידיעותיו בליומד הכמנה. אולם, מעם אחת "התפלל" בשעה שלמד בספרו ל"ראשל הלהם". ומעשה שהיה כך היה: באמצע אחת הלילות משם ריח שריפה בחדרי ביתו של האדמ"ר. מיהר והבחי לך בור בין החדרים כדי לאחר את מקור האש. בהגיעו לחדרו של האדמ"ר מצא אחד משהוא רבוך על פאדו ושקיע בלימוד, והעששית מלאות את החדר בפית ובעשן, ואף וקנו של האדמ"ר היה אפוף בפית. כשהבחין הגבחי לרחוק אריזת ספר מחוק הא דמ"ר בידיו, הבחין שזה הספר "ראשל הלהם". מני אז, נחר הצדיק שלא יראהו לאחר, בין בגלגה ובין בגמחר. הוא סבר את עצמו בחדרו האיש לא ידע מה למד וכ מה. זה עניין של ליחד תורה לשמה בחחרש.

★

ובב"ש בתמוז זאל ה"יראייים" של בעל "שמח משה" זי"ע. ועליו מספרים שב"בין המצרים" היה שרוי באבל גדול והתאונה באב ממש השחירו פניו מגדל הבשר על הזקנך, ובכה ללא הפסק על אחד הנפטרים. אז קיבל בחחרה את מאד פניו ושב להיות בשמחה. כל אימת ששמע רעש כלשהו בחוץ מיהר ושאל: "מה הוא הרעש הזחן האם המשיח בבר הגיעו?"

אזכה לו בבל יום שיבוא.

עורכת המוסף: נעמי גולן